

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Hyvinvointialueiden rahoituksen pohjana olevien siirtyvien kustannusten määrittelyn tarkentaminen niin, että rahoitus vastaa tarkemmin siirtyviä kustannuksia on ehdottoman kannatettavaa. Hyvinvointialueiden toiminnan aloitusvaiheen rahoituksen varmistaminen on keskeistä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palveluiden turvaamiselle sekä myös julkisen talouden kestävyysvajeen ehkäisemiselle.

Siirtyvien kustannusten laskennan virheet vaikuttavat sekä hyvinvointialueiden ja että kuntien rahoituksen tason määräytymiseen. Siksi on tärkeää, että mahdolliset muutokset perustuvat oikeaan ja tasapuoliseen arviointiin. Kunnilla on hyvinvointialueita parempi näkymä vuonna 2022 toteutuneisiin sote-kustannuksiin, koska kunnat ovat olleet järjestämisvastuussa näistä palveluista. Näin ollen, mikäli siirtyvää rahoitusta lähdetään tarkentamaan, on ensiarvoisen tärkeää, että valtio varmistaa lopputuloksen olevan hyvinvointiuudistuksen muutosäntelyn tavoitteiden mukaista. Toisin sanoen siirtyneiden kustannusten oikeellisuus tulee varmistaa nykyistä paremmin.

Siirtyvien kustannusten oikeellisuuden varmistamisessa huomiota on kiinnitettävä muun muassa seuraaviin eriin:

- Vuoden 2022 aikana toteutuneet sote-alan lakot, ja näiden siirtyviä kustannuksia laskeva vaikutus.

- Hoito- ja palveluvelan valtakunnallinen kasvu, joka indikoi hyvinvointialueuudistuksen voimaantuloa edeltäneen ajan tuotannon resurssivajeesta ja edelleen liian matalista kustannuksista.

- Kuntien ICT-menojen kohdentaminen sote-palveluille, jotka ovat suhteellisesti ICT-intensiivisempiä kuin kuntiin jääneet palvelut.

- Tavanomaiset kunnissa käytetyt keskitettyjen menojen vyörytysperiaatteet kuten henkilöstömäärä, työasemien määrä tai toimialan nettomenot johtavat liian matalaan keskitettyjen menojen siirtymiseen sote-tuotannon ICT-intensiivisyydestä johtuen.

Siirtyvien kustannusten tarkentamisen yhteydessä on tarpeen arvioida myös palvelutarpeen keskiarvoistamisen ongelmaa. Hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset lasketaan kuntien vuoden 2021 ja 2022 kustannusten keskiarvona, jota korotetaan kansallisesti yhtenäisellä kertoimella (noin 3 %) niin että näin laskettu ”siirtyvä kustannus” vastaa kansallisella tasolla vuoden 2022 toteutuneita kustannuksia. Laskentamallin ongelmana on, että se jättää huomioimatta kyseisinä vuosina tapahtuneen palvelutarpeen muutoksen, joka vaihtelee hyvinvointialueiden välillä merkittävästi. Käytännössä tämä siirtää kymmeniä miljoonia euroja vuotuista rahoitusta niiltä alueilta, joilla väestö ja palveluntarve kasvavat, niille alueille, joilla väestö on jo ikääntynyt eikä palveluntarve kasva merkittävästi.

Edellä kuvattu laskentamallin ongelma olisi helppo korjata esimerkiksi siten, että siirtyvien kustannusten laskennassa käytettyä keskiarvon korotuskerrointa (noin 3 %) korjattaisiin hyvinvointialuekohtaisesti THL:n vuoden 2021-2022 arvioimalla palvelutarpeen kasvulla. Näin keskiarvoistamisen sijaan eriytettäisiin yksinkertaisella tavalla kustannustason kasvu, jonka voidaan ajatella olevan kansallisesti melko yhtenäinen, ja palvelutarpeen kasvu, jossa on merkittäviä alueellisia eroja.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

- 1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset**
- 2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
- 3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**
- 4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen**
- 5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen**
- 6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot**

Ei erityistä lausuttavaa.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Ei erityistä lausuttavaa.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Ei erityistä lausuttavaa.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Ei erityistä lausuttavaa.

6. Muita huomioita.

-

Tammimetsä Katarina
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue